

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΥΛΟΥ
Δρ ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ , ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΜΑ
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΠΕ01 ΛΑΡΙΣΑΣ, ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ, ΤΡΙΚΑΛΩΝ

ΜΙΑΩΝΤΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΣΗΜΕΡΙΝΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟ, ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ/ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ὁ θεολόγος πού εἶναι ἐκπαιδευτικός τῆς δευτεροβάθμιας ἐκπαίδευσης τοῦ κλάδου ΠΕ01, ἔχει πραγματοποιήσει εἰδικές σπουδές σέ θεολογικό πανεπιστημιακό τμήμα καί διδάσκει, ὡς πρώτη ἀνάθεση, τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν¹. Πρόκειται γιά μάθημα πού, αὐτή τή στιγμή, ἀνήκει στή Β' ομάδα μαθημάτων, δέν ἐξετάζεται γραπτά στό τέλος τοῦ διδακτικοῦ ἔτους καί δέν συμμετέχει στή διαδικασία τῶν Πανελλαδικῶν ἐξετάσεων. Παράλληλα, μαθητές καί οἱ οἰκογένειές τους πού ἐπιθυμοῦν ἔχουν, ὑπό προϋποθέσεις, τό δικαίωμα νά ζητήσουν ἀπαλλαγή ἀπό τήν παρακολούθησή του.

Ὅμως τά Θρησκευτικά εἶναι μάθημα πολιτισμοῦ καί παιδείας πού ἐπικεντρώνεται στήν Ὁρθόδοξη Παράδοση καί μέ γνώμονα αὐτή δίνει ἀπαντήσεις στά ἐρωτήματα καί τίς ἀγωνίες τοῦ νέου ἀνθρώπου, ἐνῶ ἐρμηνεύει καί ἀναλύει τή σύγχρονη πραγματικότητα. Ὁ στόχος του εἶναι νά δώσει ἀπαραίτητα ἐφόδια στόν αὐριανό πολίτη καί ἔχει σημαντικό ρόλο στή διαμόρφωση τῆς προσωπικότητάς τοῦ νέου ἀνθρώπου καί στή δημιουργία ὑπεύθυνων καί ὀλοκληρωμένων μελῶν τῆς κοινωνίας.

¹ Γιά τό θρησκευτικό μάθημα στήν Ἑλλάδα βλ Vasiliki Mitropoulou. «Religious Education at Schools in Greece», στό Martin Rothgangel / Dorothea Rechenmacher / Martin Jäggle (eds.). (2020) *Religious Education at Schools in Europe. Part 6: Southern Europe*, Vienna, V&R unipress. Vienna University Press.

Ὁ θεολόγος μεταδίδει γνώσεις, δεξιότητες καί στάσεις/ἀξίες. Κάθε ἐνότητα τῶν Θρησκευτικῶν βασίζεται σέ προσδοκώμενα μαθησιακά ἀποτελέσματα (ΠΜΑ), ἔχει συγκεκριμένο στόχο, στηρίζεται σέ βιβλιογραφία καί σέ σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους, κυρίως τή Βιωματική μέ τά ἀντίστοιχα στάδια (Βιώνοντας, Non-μαποδοτώντας, Ἀναλύοντας, Ἐφαρμόζοντας) καί τή Διερευνητική μέθοδο μέ τά ἀντίστοιχα στάδια (Περιγράφοντας, Ἐφαρμόζοντας, Διερευνώντας, Ἀναπλασιάζοντας, Ἀξιολογώντας) καί «μιλάει» στή ζωή καί τά ἐνδιαφέροντα τῶν μαθητῶν. Ἐνώνει βασικά θρησκευτικά κείμενα καί ιδέες μέ τή σημερινή πραγματικότητα καί ἐπικαιροποιεῖ διαχρονικά μηνύματα μέ πανανθρώπινη ἀξία.

Ὅποτε τό ἔργο τοῦ θεολόγου/καθηγητῆ τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι σύνθετο καί πολύπλευρο. Ἀναλαμβάνει πολλά καθήκοντα καί ἔχει νά ἐπιτελέσει διαφορετικούς ρόλους στό σύγχρονο σχολεῖο. Δέν χρειάζεται νά τονιστεῖ ὅτι γιά νά μπορεῖ νά ἀνταπεξέλθει σέ αὐτούς ὀφείλει νά εἶναι καταρτισμένος, στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ, πού σημαίνει νά συμμετέχει σέ μεταπτυχιακά προγράμματα (κυρίως σέ αὐτά πού ἔχουν θεολογικό προσανατολισμό) καί νά γνωρίζει -ἔστω καί στοιχειωδῶς- τό ἀντικείμενο καί ἄλλων ἐπιστημῶν, ὅπως τῶν θετικῶν. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ συμμετοχή σέ ἐπιμορφώσεις εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά παρακολουθεῖ ἔτσι τήν ἐξέλιξη τοῦ ἀντικειμένου του καί τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Χωρίς ἀμφιβολία θά ἐπικουρήσει τό ἔργο του καί ἡ γνώση τῶν ἐξελίξεων στίς κοινωνικές καί ἐρμηνευτικές ἐπιστήμες.

Οἱ ρόλοι πού ἀναλαμβάνει στό σημερινό σχολεῖο ὁ θεολόγος/καθηγητής τῶν Θρησκευτικῶν μποροῦν νά ταξινομηθοῦν στούς ἑξῆς:

Ἐπιστήμονας: Ἐρευνητής καί ἐρμηνευτής ιδεῶν (βασικά μέ θρησκευτικό χαρακτήρα), γνώστης καί ἐρευνητής κειμένων καί παραδόσεων (βιβλικά κείμενα, πατερική γραμματεία, ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ καί τῶν θρησκευμάτων, δογματικές ἀρχές, θεσμοί τῆς Ἐκκλησίας), γνώστης καί ἀξιολογητής/ἀναλυτής τῆς πραγματικότητας πού βιώνουν οἱ νέοι ἄνθρωποι, γνώστης καί συζητητής σέ ἀπόψεις καί ἐνστάσεις γιά ζητήματα πού ἀφοροῦν τό ἀντικείμενό του, συν-μέτοχος τοῦ διεπιστημονικοῦ διαλόγου².

Τά παραπάνω σημαίνουν ὅτι ὁ θεολόγος/καθηγητής θρησκευτικῶν ἔχει τή

² Γιά τό ζήτημα τῆς ἐπιστημονικῆς διάστασης τῆς θεολογίας ὑπάρχει πλούσια βιβλιογραφία. Ἐνδεικτικά βλ. Κωνσταντίνος Παπαπέτρου, *Εἶναι ἡ θεολογία ἐπιστήμη?*, Ἀθήνα.

δυνατότητα να κάνει βασική προσέγγιση στα κείμενα που συνδέονται με τό αντι-κείμενό του, να δώσει μία πρώτη έρμηνεία που θα βασίζεται στη διδασκαλία της Έκκλησίας και να συμβάλλει στην κατανόησή τους, αφού συμβουλευτεί τις βιβλιογραφικές αναφορές (που μπορεί να είναι έντυπες και ηλεκτρονικές). Παράλληλα, είναι ενημερωμένος για τις σύγχρονες τάσεις και ρεύματα και μπορεί να έρμηνεύει την πραγματικότητα. Συζητάει με νηφαλιότητα και έπιχειρήματα με ειδικούς και μη που μπορεί να έχουν ενστάσεις ή να αμφισβητούν την αναγκαιότητα και την προσφορά του θρησκευτικού μαθήματος και καταθέτει θέσεις που αναδεικνύουν την αξία του και βοηθούν στην κατανόηση των παραμέτρων του. Τέλος, θα τον βοηθούσε να γνωρίζει στοιχεία και άλλων επιστημονικών πεδίων, φροντίζει να έχει τί σχετική ενημέρωση για τις σύγχρονες επιστημονικές εξελίξεις, και μπορεί να συμμετέχει στον διεπιστημονικό διάλογο που αποσκοπεί στην ανάδειξη των ζητημάτων που απασχολούν τον άνθρωπο.

Παιδαγωγός-Ψυχολόγος: Γνώστης και αναλυτής της σχολικής καθημερινότητας, γνώστης και έρμηνευτής των ζητημάτων που απασχολούν τί νεότητα, ευαίσθητος δέκτης και έρμηνευτής των έρεθισμάτων που δέχεται από τό κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον, γνώστης παραδοσιακών και καινοτόμων διδακτικών πρακτικών, γνώστης της χρήσης των ΤΠΕ, της Τεχνητής Νοημοσύνης και της εικονικής πραγματικότητας (πχ προγράμματα γραφείου, εικόνας, διαδικτύου, social media, GPT)³.

Ο θεολόγος/καθηγητής των θρησκευτικών είναι στό πλευρό των νέων ανθρώπων και γνωρίζει πώς θα αντιμετώπισει τά ζητήματα που συνεχώς έμφανίζονται στό σχολείο. Άκούει με προσοχή, προτείνει λύσεις, δέν ύποτιμάει κανέναν. Προσεγγίζει και βοηθάει μαθητές που έχουν γνωρίσει τί σχολική βία καθώς και τους θύτες, αφού και αυτοί έχουν ανάγκη από βοήθεια. Άναλαμβάνει μέ προθυμία σχετικούς ρόλους που θα του άνατεθούν από τον Σύλλογο Διδασκόντων, όπως του Συμβούλου Σχολικής Ζωής.

Συμβουλεύει, καθοδηγεί και ενημερώνει μαθητές, γονείς και κηδεμόνες. Άπευθύνεται σέ όλη τί σχολική κοινότητα⁴.

³ Βλ. και Πυργιωτάκης Ιωάννης (2011). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική έπιστήμη*, Άθήνα, Πεδίο, ειδικά κεφ. 4. «Τό παιδαγωγικό ζεύγος: Μαθητής-Δάσκαλος».

⁴ Βλ. Βάμβουκας Μ. (2007), *Εισαγωγή στην ψυχοπαιδαγωγική έρευνα και μεθοδολογία*, Άθήνα, Γρηγόρης.

Συνεργάζεται με τις υποστηρικτικές δομές όπως το ΚΕΔΑΣΥ και με ειδικούς επιστήμονες, κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, λογοθεραπευτές.

Οι διδακτικές πρακτικές που γνωρίζει θα τον βοηθήσουν να είναι εύελκτος και να έχει το ρόλο «μαέστρου» που θα βοηθάει τους μαθητές να μαθαίνουν πώς να μαθαίνουν και να αποκτήσουν γνώσεις, δεξιότητες και αξίες.

Έφ'όσον χρειαστεί συμβουλεύει μαθητές που χρειάζονται στήριξη. Γνωρίζει ότι είναι απαραίτητα το χαμόγελο, η ειλικρινής διάθεση για βοήθεια, η ευγένεια και ο σεβασμός στην προσωπικότητα του συνομιλητή του. Οπότε δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα εμπιστοσύνης και ασφάλειας, σέβεται τον μαθητή και συζητάει τις απόψεις και τις αξίες του ακόμα και αν διαφοροποιούνται από τις δικές του, είναι γνήσιος και αυθεντικός, είναι ο έαυτός του και δεν προσποιείται, έχει ένσυναίσθηση, είναι διακριτικός και ευγενικός.

Η γνώση της χρήσης των ΤΠΕ και της Τεχνητής Νοημοσύνης είναι αυτονόητη αφού είναι δάσκαλος. Έτσι θα χρησιμοποιήσει σχετικές εφαρμογές και θα υποβάλει έρωτήματα. Βέβαια κάνει ορθολογική χρήση τους, και δεν ξεχνάει ότι είναι μέσον διδασκαλίας και όχι σκοπός.

Καθηγητής των Θρησκευτικών: Πολύ καλός γνώστης της ύλης που διδάσκει και της νομοθεσίας για τα Θρησκευτικά, μπορεί να κάνει προτάσεις για την ποιοτικοποίηση και επικαιροποίηση του μαθήματος, χρησιμοποιεί εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας (π.χ. αντεστραμμένη διδασκαλία) για να αφομοιωθεί πληρέστερα η ύλη, είναι γνώστης και χρησιμοποιεί τη διαφοροποιημένη διδασκαλία για να μπορεί να απευθυνθεί σε όλη τη σχολική τάξη. Επιβραβεύει και ενθαρρύνει τους μαθητές του, δίνει ερεθίσματα για να παρακολουθούν ευχάριστα το μάθημά του.

Πιο αναλυτικά ο δάσκαλος των Θρησκευτικών γνωρίζει την ύλη του μαθήματος όλων των τάξεων Γυμνασίου και Λυκείου, αφού μπορεί και να διατεθεί και σε άλλη σχολική μονάδα για συμπλήρωση του ωραρίου του. Παράλληλα, για τη διαφύλαξη των δικαιωμάτων του και τη γνώση των υποχρεώσεων που έχει για τη διδασκαλία του μαθήματος γνωρίζει τη σχετική νομοθεσία, αφού έτσι θα είναι ενημερωμένος για την ιδιαιτερότητα κάθε διδακτικής ένότητας και θα γνωρίζει τα διαδικαστικά για τα διαγωνίσματα και tests που είναι απαραίτητα, για κεφάλαια που ένδεχομένως πρέπει να αφαιρεθούν κ.ο.κ. Ζητάει τη βοήθεια του Συμβούλου Εκπαίδευσης για να επιλυθούν απορίες που τυχόν έχει και να κάνει τη δουλειά του καλύτερα. Αν του ανατεθεί η διδασκαλία μαθημάτων που η ειδι-

κόητά του έχει ως δεύτερη (ή ακόμη και τρίτη) ανάθεση φροντίζει να γνωρίζει την ύλη και να προσφέρει και αυτά τα διδακτικά αγαθά στους μαθητές του.

Άπευθύνεται σε όλους τους μαθητές του τιμήματος που διδάσκει, και για αυτό χρησιμοποιεί πρακτικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Έπικαιροποιεί την ένότητα και δεν διστάζει να δημιουργήσει μία παιγνιώδη ατμόσφαιρα, αφού έτσι τα παιδιά θα αποκτήσουν ευχάριστη διάθεση και θα βιώσουν τα μαθησιακά αγαθά. Θυμάται ότι είναι δάσκαλος προεφήβων και εφήβων που αρχίζουν να γνωρίζουν την πραγματικότητα και οφείλει να βοηθήσει. Δεν ξεχνάει ότι η επιβράβευση θα δώσει κίνητρα σε όλους. Έχει πάντα στο νου του ότι δεν υπάρχουν καλοί και κακοί μαθητές, αλλά νέοι άνθρωποι με τη δική τους προσωπικότητα ο καθένας, που είναι απαραίτητο να ανεβούν μαθησιακό επίπεδο αποκτώντας γνώσεις, δεξιότητες και αξίες.

Έκπαιδευτικός: Συμμετέχει ενεργά στον σύλλογο διδασκόντων στον οποίο είναι μέλος, είναι συνεπής στις εξωδιδακτικές υποχρεώσεις του, τηρεί το ωράριο, παίρνει πρωτοβουλίες (συμμετοχή σε προγράμματα, όπως Erasmus, etwinning κ.ά., εκδρομές και περιπάτους, μέλος όμιλων και ομάδας καινοτόμων δράσεων), δέχεται υποδείξεις για τα λάθη του, μιλάει σε όλους με ευγένεια και καλή διάθεση. Αν κατέχει θέση στελέχους είναι προσπής, δεκτικός, ενδιαφέρεται για τα ζητήματα που απασχολούν τους συναδέλφους του, είναι ταπεινός, φροντίζει για το καλό του σχολείου και της εκπαιδευτικής κοινότητας⁵.

Ο θεολόγος/καθηγητής των Θρησκευτικών είναι ενεργό μέλος του συλλόγου διδασκόντων. Έχει άποψη και γνώμη και στις συνεδριάσεις διατυπώνει τις σκέψεις του, τις προτάσεις και ενδεχόμενες αντιρρήσεις που μπορεί να έχει, τεκμηριώνοντας τα λεγόμενά του. Σε καμία περίπτωση δεν έχει παθητική στάση. Τηρεί το ωράριο διδασκαλίας και είναι συνεπής στις εξωδιδακτικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει. Όταν είναι εφημερεύων βρίσκεται στη θέση του, είναι ευγενής και, αν χρειαστεί, επικουρεί συναδέλφους, μαθητές και προσωπικό του σχολείου. Αναλαμβάνει δράσεις, και βοηθάει στους περιπάτους, επισκέψεις και εκδρομές παίρνοντας πρωτοβουλίες ώστε να έχουν επιτυχία, να ευχαριστηθούν όλοι οι συμμετέχοντες, να γνωρίσουν και να ψυχαγωγηθούν. Όταν επιλεγεί ως Διευθυντής ή Υποδιευθυντής σχολικής μονάδας φροντίζει να γνωρίζει πολύ καλά την

⁵ Βλ. Παύλου Νικ. (2015), *Τα στελέχη της εκπαίδευσης. Α. Ο Διευθυντής Εκπαίδευσης και ο Διευθυντής Σχολείου*, Λάρισα.

εκπαιδευτική νομοθεσία και νά είναι ήγέτης⁶. Αυτό σημαίνει ότι είναι μεγάλοθυμος και φιλικός με όλα τά μέλη τῆς σχολικῆς κοινότητας. Γνωρίζει ότι συνομιλεῖ με πρόσωπα πού ἔχουν ἀγωνίες, προβληματισμούς και, ἐνδεχομένως, χρειάζονται τήν υποστήριξή του. Συνεργάζεται με ὅλους και δέν περιφρονεῖ κανέναν, ἐνῶ γνωρίζει ότι τό χαμόγελο και τό χιούμορ πάντα κερδίζουν και τόν πιό δύσκολο συνομιλητή⁷. Ἐχει ψυχραιμία και δέν βιάζεται νά πάρει ἀποφάσεις. Χρησιμοποιεῖ με φειδώ τόν παιδαγωγικό ἔλεγχο και ὅταν εἶναι ἀναπόφευκτη αὐτή ἡ πρακτική φροντίζει νά κατανοήσει ὁ μαθητής τί σημασία τοῦ μέτρου, πού ποτέ δέν ἀποσκοπεῖ στή μείωση προσωπικότητας ἢ σέ ἐκδικητική ἱκανοποίηση ἀλλά στή βελτίωσή του. Ὡς Διευθυντής μετέχει ἐνεργά σέ κάθε ἐκδήλωση και δραστηριότητα τοῦ σχολείου. Εἶναι ὁ παράγοντας πού θά συμβάλλει στή δημιουργία θετικοῦ κλίματος. Εἶναι ὁ ἡγίτορας και ἡ ψυχὴ τῆς σχολικῆς μονάδας⁸, θά ὀργανώσει τί σχολική κοινότητα και θά συμβάλλει στήν παραγωγή ὅλων τῶν διδακτικῶν ἀγαθῶν⁹.

Ὑπάλληλος: Γνωρίζει τήν ὑπαλληλική νομοθεσία, γνωρίζει τήν ὑπαλληλική του κατάσταση (βαθμὸς κ.ἄ.), εἶναι συνεπής και ἐξυπηρετικός, γνωρίζει ότι ὑπηρετεῖ τή νεολαία και τό κοινωνικό σύνολο.

Ὁ θεολόγος πού ἐργάζεται σέ δημόσιο σχολεῖο εἶναι δημόσιος ὑπάλληλος και ἔχει ὅλα τά δικαιώματα (μισθός, σύνταξη, κανονική και ἀναρρωτική ἄδεια) πού ἔχουν ὅλοι οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι και ὅλες τίς ὑποχρεώσεις. Ὅφειλε νά γνωρίζει τίς διατάξεις τοῦ δημοσιονομικοῦ κώδικα, νά σέβεται τό Σύνταγμα και τοὺς νόμους, ἀφοῦ ἔχει δώσει ὄρκο γι' αὐτό. Εἶναι ἐξυπηρετικός με τοὺς πολῖτες, ἀφοῦ τό σχολεῖο εἶναι δημόσια ὑπηρεσία, φροντίζει γιὰ τήν ἄμεση διεκπεραίωση τῶν αἰτημάτων πρὸς τό σχολεῖο (πιστοποιητικά σπουδῶν, βεβαιώσεις γιὰ ἰθαγένεια κ.ο.κ.) πού ἐνδεχομένως θά τοῦ ἀναθέσει ὁ Διευθυντής νά ὀλοκληρώσει. Ταυτόχρονα, τηρεῖ τό ὥράριο και, σέ κάθε περίπτωση, τήν τρέχουσα νομοθεσία.

⁶ Βλ. και Γεωργιάδου Βαρβάρα-Καμπουρίδης Γεώργιος (2005), «Ὁ διευθυντής-ηγέτης», *Ἐπιθεώρηση Ἐκπαιδευτικῶν Θεμάτων*, 10/121-129.

⁷ Epstein J. (2001), *School, Family and Community Partnerships. Preparing educators and improving schools*, Colorado, West view press.

⁸ Βλ. και Everard K. B., Morris G.. (1999), *Αποτελεσματική Ἐκπαιδευτική Διοίκηση*, Μετάφραση Δημ. Κικάζας, Πάτρα, ΕΑΠ.

⁹ Κίτσιος Φώτης Χ., (2013), *Στρατηγικός σχεδιασμός. Ἡ διαδικασία τῆς στρατηγικῆς διοίκησης. Ὁργάνωση και διοίκηση στήν Ἐκπαίδευση: Στρατηγικός σχεδιασμός και ὀργανωσιακές ἀλλαγές*. Ἀθῆνα, ΕΚΔΑΑ.

Όλα τὰ παραπάνω νομίζω ὅτι ἀποτελοῦν μέρη τῆς κύριας ἀποστολῆς τοῦ θεολόγου/καθηγητῆ τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν καί συνθέτουν μία ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τοῦ δάσκαλου ποῦ διδάσκει σέ νέους ἀνθρώπους. Οἱ ρόλοι γιά τούς ὁποίους ἔγινε λόγος παραπάνω καί συνδέονται μέ τήν ιδιότητά του, εἶναι μέρη τῆς ὁλοκληρωμένης προσωπικότητάς του ποῦ μπορεῖ νά σταθεῖ μέ ἐπιτυχία στίς πολλαπλές ἀπαιτήσεις ποῦ ἔχει ἡ σημερινή πραγματικότητα καί τόν βοηθοῦν νά ἀνταπεξέλθει μέ ἐπιτυχία στό ἐνδιαφέρον ἔργο του στό σύγχρονο σχολεῖο.